

APARIȚII

Fantome, vise și mituri

Aniela Jaffé (1903–1991) – analistă și scriitoare – s-a născut în 1903 la Berlin, într-o familie de evrei. În timp ce studia medicina la Hamburg, regimul nazist a constrâns-o să părăsească Germania și, astfel, a emigrat în Elveția. La Zürich a făcut cunoștință cu C.G. Jung și cu cercul psihologiei analitice. Cu timpul, a ajuns ea însăși o analistă recunoscută. Între 1948–1954 a fost secretară la Institutul C.G. Jung proaspăt înființat. În ultimii ani de viață ai lui Jung, l-a însoțit ca secretară personală și colaboratoare, iar din 1957 au lucrat amândoi la alcătuirea biografiei lui, *Erinnerungen, Traüme, Gedanken, aufgezeichnet und herausgegeben von Aniela Jaffé* (*Amintiri, vise, reflecții*, consemnate și editate de Aniela Jaffé, apărute în versiune românească la Editura Humanitas, în 1996). A locuit la Zürich până la moartea survenită în 1991, activând ca analistă și scriind ea însăși numeroase cărți ce sunt considerate importante pentru înțelegerea psihologiei jungiene de către un cerc mai larg. Scrieri: *Der Mythos vom Sinn, C.G. Jung – Bild und Wort, Religiöser Wahn und Schwarze Magie, Aus C.G. Jungs letzten Jahren, Bilder und Symbole aus E.T.A. Hoffmanns Märchen „Der goldne Topf“* etc.

ANIELA JAFFÉ

APARIȚII

Fantome, vise și mituri

O interpretare psihologică

Cu o prefață de
C.G. Jung

Traducere din germană de
Daniela Ștefănescu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Vlad Zografi
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corectori: Andreea Niță, Cristina Jelescu
DTP: Corina Roncea

Lucrare executată la Tipografia Real

Aniela Jaffé
Geistererscheinungen und Vorzeichen.
Copyright © Daimon-Verlag, Einsiedeln, 1985

© HUMANITAS, 2015, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

JAFFÉ, ANIELA

Apariții. Fantome, vise și mituri: o interpretare psihologică / Aniela Jaffé;
trad.: Daniela Ștefănescu; pref.: C. G. Jung. – București: Humanitas, 2015

Index

ISBN 978-973-50-4807-5

I. Ștefănescu, Daniela (trad.)

II. Jung, Carl Gustav (pref.)

159.961

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

*Nu poți afla granițele sufletului,
chiar de-ai cerceta toate drumurile;
atât de adâncă îi este esența.*

HERACLIT

Prefață*

Această carte, a cărei autoare și-a făcut deja un nume prin publicarea unor lucrări atât de meritorii, relatează povestiri bizare catalogate adesea ca superstiții, fiind de aceea păstrate și cultivate numai în taina sufletului. Sondajul inițiat de revista *Schweizer Beobachter* le-a atras în conul luminii publice, ceea ce este un merit cu totul deosebit al acestei reviste. Vastul material a ajuns mai întâi la mine acasă. Însă, întrucât vârsta mea și faptul că eram ocupat până peste cap cu alte lucruri nu mi-au permis să-mi mai asum și alte responsabilități, n-am putut depune povara sarcinii de a face selecția pentru o asemenea culegere și de a o supune unei analize psihologice în mâini mai bune decât în cele ale Anielei Jaffé, care a dat dovadă în tratarea unei lumi imaginare înrudite, și anume cea din *Urciorul de aur* a lui E.T.A. Hoffmann¹, de atâta finețe a simțului psihologic, de atâta înțelegere și cunoaștere psihologică, încât n-am ezitat nici o clipă în alegerea mea. E curios, trebuie s-o admitem, dar problema poveștilor fantastice, așa cum avem de-a face cu ele în viața obișnuită – cu sau fără explicații –, n-a fost abordată

---

* Prefața a însoțit ediția princeps a cărții și există în traducere românească în seria C.G. Jung, *Opere complete* de la Editura Trei (vol. 18/1. *Viața simbolică*; cap. IV, „Despre ocultism“, 2014 – n. ed.).

1. *Bilder und Symbole aus E.T.A. Hoffmanns Märchen „Der goldne Topf“* (Imagini și simboluri din basmul lui E.T.A. Hoffmann „Urciorul de aur“), Editura Daimon, Einsiedeln, ediția a treia, 1986.

aproape niciodată dinspre latura psihologică. Exclud bineînțeles mitologia, deși părerea generală e că ea este în esență istorică și nu se mai produce în ziua de azi. Ca eveniment psihic actual mai este de aceea cunoscută acum doar ca domeniu de vânătoare pentru cercetători izolați. Se relatează tot mereu povești cu spirite, premoniții și alte lucruri ciudate, iar numărul celor cărora li s-a întâmplat o dată „ceva“ este uimitor de mare. În afară de aceasta, nu i-a rămas complet ascuns unui public larg că, în ciuda tăcerii reprobatoare a celor „inițiați“, există deja de multă vreme o știință serioasă care se numește „parapsihologie“. Poate că această împrejurare a impulsionat ideea unei asemenea anchete în rândul publicului.

A ieșit astfel la iveală faptul demn de reținut că în poporul nostru, pe care obișnuim să-l numim lucid, prozaic, lipsit de fantezie, raționalist și materialist, apar tot atâtea povești cu duhuri și alte fenomene asemănătoare, ca, de pildă, în Anglia sau Irlanda. Da, după cum știi din proprie experiență și din cea a altor cercetători, magia medievală și cea mult mai veche nu s-au stins deloc, ci înfloresc în ziua de azi la fel de frumos ca în urmă cu secole. Dar despre asta „nu se vorbește“. Astfel de lucruri se întâmplă numai – și o pătură superioară intelectuală nu știe nimic în acest sens; ea nu se cunoaște pe sine și nu cunoaște omul adevărat. În lumea celui din urmă este trăită – fără ca el să fie conștient – viața mileniilor și se tot întâmplă acele lucruri care au însoțit dintotdeauna viața omului: presimțiri, premoniții, preziceri, apariții de spirite, bântuiri de fantome, revenirea morților, lucruri demonice, farmece, vrăjitorii etc.

Se înțelege că epoca noastră vrea să „știe“ dacă astfel de lucruri sunt „adevărate“, fără a-și da seama suficient de limpede cum ar trebui să arate o asemenea dovadă de veridicitate și cum să fie ea furnizată. În acest scop, evenimentele trebuie luate zdravăn de coarne și redată cu sânge rece, dar atunci vedem de obicei cum poveștile cele mai frumoase se evaporă în zare, iar ceea ce mai rămâne „nu este demn de amintit“. Nimeni nu se

gândește să-și pună o dată întrebarea de principiu: care este motivul real că tot mereu se întâmplă aceleași întâmplări și se povestesc aceleași povești, fără ca ele să-și piardă nimic din prestigiu? Dimpotrivă, revin cu o forță tinerească veșnic reînnoită, la fel de proaspete „ca-n prima zi“.

Autoarea și-a asumat sarcina de a recunoaște poveștile fantastice drept ceea ce sunt, adică *fapte psihice*, și de a nu le da deoparte considerându-le „fleacuri“ numai pentru că nu vor să se integreze în schema concepției noastre actuale despre lume. Ca o consecință logică, a lăsat, așadar, la o parte problema veridicității care și-a găsit de mult rezolvarea în cazul mitologiei, făcând în schimb încercarea temerară de a se interoga în legătură cu „de ce“-ul și „pentru ce“-ul psihic: Cine are parte de „ară-tări“? În ce condiții psihice îi apar ele? Ce înseamnă acest fenomen, dacă este cercetat din punctul de vedere al conținutului, deci ca simbol?

Autoarea se pricepe să lase povestea miraculoasă așa cum este ea, cu toate împrejurările-i caracteristice, atât de nesuferite raționalistului. Se păstrează astfel atmosfera esențială relatării: *crepusculul*. De trăirea nocturn-numinoasă* țin clarobscurul conștiinței, emoția, imposibilitatea criticii și paralizarea propriei luări de poziție. Ține de esența trăirii miraculoase ca rațiunea să se volatilizeze și Altceva să ia de la sine conducerea – o experiență unică, pe care, *nolens volens*, omul o păzește în taină ca pe o comoară, uneori cu tot protestul rațiunii. Acesta este scopul neînțeleș al fenomenului, și anume ca omul să fie atins în chip irezistibil de un mister.

Autoarea a reușit să mențină entitatea trăirii în pofida recalcitrantei relatărilor și să facă din ea obiectul ei de cercetare. Cel care așteaptă un răspuns la problema parapsihologică a veridicității

---

* *Numinosum* – concept al lui Rudolf Otto pentru ceea ce este inexprimabil, tainic, înspăimântător, „cu totul altfel“, însușire hărăzită divinității și nemijlocit experimentabilă (*n. t.*).

nu va fi satisfăcut. Căci pe psiholog îl preocupă la început doar prea puțin ce aspect real, în sensul tradițional, poate fi constatat, ci el este interesat doar ca, făcând abstracție de toate interpretările, cineva să stea cheazășie pentru autenticitatea trăirii sale. Relatările prezente aici nu lasă nici un dubiu în această privință. Ele nu sunt confirmate doar prin expunerea în sine, ci de regulă și prin povestiri paralele independente. Nu ne putem îndoii de faptul că există astfel de relatări în toate timpurile și în toate locurile. De aceea nu este întemeiat dubiul principial legat de veracitatea vreuneia dintre relatări. O îndoială este îndreptățită numai acolo unde-i vorba de o minciună intenționată. Numărul unor atare cazuri este extrem de mic, deoarece autorii unor astfel de falsificări sunt prea neștiutori spre a putea minți bine.

Psihologia inconștientului ne-a aprins lumini noi în atâtea alte privințe, încât ne-am putea aștepta să lumineze și lumea întunecată a poveștilor fantastice veșnic tinere. Din materialul bogat care stă la baza acestei cărți, psihologia abisală dobândește într-adevăr cunoștințe noi și însemnate, cărora se cuvine să li se acorde întreaga atenție. O pot recomanda deci tuturor celor care știu să aprecieze ceea ce sparge benefic monotonia cotidianului, ne zdruncină (uneori) siguranța de sine și ne face să avem parte de presimțiri.

C.G. JUNG
august 1957

Materialul

Colecția de scrisori

Materialul aflat la baza prezentei cercetări este o colecție de circa 1 200 de scrisori trimise redacției revistei *Schweizer Beobachter* ca răspuns la o anchetă desfășurată de aceasta. Ancheta a fost inițiată ca urmare a unei serii de articole despre vise prevestitoare, coincidențe semnificative, premoniții, apariții de spirite ș.a.m.d., și anume s-a pus întrebarea dacă cititorii au trăit vreodată ei înșiși ceva asemănător. Scrisorile înfățișează în jur de 1 500 de întâmplări în domeniul pe care obișnuim să-l numim „ocult”¹.

Îi mulțumesc redacției revistei *Schweizer Beobachter* că a pus la dispoziție profesorului C.G. Jung, într-un gest generos, toate scrisorile, cu scopul de a fi supuse unei cercetări psihologice. Îmboldită de interesul manifestat de el și de anumite discuții purtate pe tema dificilă a trăirilor extrasenzoriale sau „oculte”, am ordonat materialul colosal de interesant din punct de vedere științific și am supus diferite probleme unei reflecții psihologice. Îi mulțumesc cu multă căldură pentru grija pe care a arătat-o față de munca mea. – Recunoștința mea se îndreaptă de asemenea spre profesorul Gebhard Frei pentru încurajările lui și numeroasele indicații bibliografice atât de folositoare pe care mi le-a dat.

---

1. *Occultum* (lat.) – ascuns, tainic, misterios, secret.

*

Ceea ce frapază mai întâi examinând scrisorile este numărul mare de răspunsuri. El nu arată numai interesul viu față de problemele abordate, ci și faptul că întâmplările „oculte“ sau, cum se mai spune, „extrasenzoriale“ sunt poate mai frecvente decât am dori să acceptăm în genere. Într-o vreme al cărei simbol este tehnica, se găsesc în cercul de cititori ai unei reviste elvețiene de limbă germană 1 200 de oameni care consideră că merită efortul de a relata despre lucruri ce se integrează doar cu greu într-o imagine rațională asupra lumii. Ei nu o fac cu superficialitate, ci, din contră, pun uneori mâna pe condei doar după multe șovăieli. Motivul inhibiției lor este faptul, experimentat deja de ei, că de cele mai multe ori întâmplările trăite nu au fost luate în serios când le-au relatat, iar ei au fost luați în derâdere sau arătați cu degetul că „le filează o lampă“, că sunt țicniți, fantaști sau pur și simplu mincinoși. De aceea nu lipsește aproape în nici o scrisoare rugămintea de a nu pomeni numele în cazul unei eventuale publicări. Fie pentru că acela care a scris-o nu dorește să ajungă subiect de bârfă, fie din considerație față de alți participanți la cele trăite. De obicei predomină sentimentul că întâmplările istorisite au „ceva“ în ele, că le este inerent „ceva“ față de care s-ar cuveni să se manifeste o reținere specială, ba chiar un respect profund. Se abordează, se atinge ceva inexplicabil, tainic, ale cărui efecte nu au fost depășite în totalitate nici după ani. Chiar și copiii simt această sfilă. Deseori ei și-au păstrat experiențele ani de-a rândul numai pentru ei, neputând parveni nici măcar să le comunice părinților sau fraților. Se întâmplă să fie împărtășite preotului, ceea ce poate constitui un indiciu că pentru mulți oameni trăirile „oculte“ se află în corelație cu domeniul religiosului. Printre autorii scrisorilor se numără reprezentanți din toate straturile sociale; însă de departe cele mai multe le aparțin țăranilor, muncitorilor, meșteșugarilor și funcționarilor. Nu trebuie trecut

sub tăcere nici faptul că unele dintre cele mai frumoase scrisori, dintre cele mai autentice și firești au fost scrise de „omul din popor“ ori de orășeanca sau țărâna simplă, în vreme ce, în scrisorile persoanelor cu formație academică sau ale intelectualilor în general, reflecțiile critice au anihilat adesea impresia lăsată de cele trăite. Există excepții, desigur, de ambele părți. – Nu vreau să omit să-mi exprim și mulțumirea față de autorii scrisorilor. Ei au făcut posibilă această cercetare prin deschiderea de care au dat dovadă.

Utilitatea științifică a scrisorilor

Întrebarea ivită chiar la începutul prelucrării materialului epistolar a fost cea legată de importanța sa științifică. *Scrisorile nu pot constitui o contribuție directă la parapsihologie, așa cum este practicată ea azi ca știință de specialitate. A se reține acest lucru încă de la început.*

În scrierea sa, *Parapsychologie, die Wissenschaft von den „okkulten“ Erscheinungen. Methodik und Theorie (Parapsihologia, știința despre fenomenele „oculte“. Metodică și teorie)*, apărută în anul 1932 pentru prima dată¹, Hans Driesch, unul dintre pionierii în problema recunoașterii parapsihologiei ca o cercetare academică, formulase niște reguli de bază pentru utilitatea științifică a relatărilor despre fenomene „oculte“. Referitor la acele întâmplări care pot fi considerate în sens larg ca intrând în categoria semnelor prevestitoare (deci presimțiri, clarviziuni, vise prevestitoare, „vestirea“ prin obiecte etc.), a emis cerința ca „evenimentul să fi fost așternut pe hârtie sau comunicat unor persoane demne de încredere înaintea adevărării lui, în așa fel încât să fie exclusă o înșelare produsă în amintire în

---

1. Ediția a treia, Zürich, 1952. Volumul conține contribuții ale lui J.B. Rhine și H. Bender.

direcția dorită, ca urmare a unei informații primite ulterior asupra faptului în cauză, cum ar fi vestea unui deces“. Cu alte cuvinte: relatarea despre un eveniment parapsihologic este considerată un material ireproșabil din punct de vedere științific numai atunci când presimțirea, prorocirea, visul etc. au fost comunicate într-un mod demn de încredere, înaintea confirmării lor prin întâmplarea care încă nu avusese loc, care încă aparținea viitorului. Ceea ce nu s-a întâmplat însă în nici unul dintre cazurile prezentate în scrisorile de la *Beobachter*. – În legătură cu fenomenele speciale ale „arătărilor“, ale „aparițiilor“ ș.a. parapsihologia științifică pretinde observarea exactă, științifică a cazului respectiv; o cerință care, și ea, a putut fi îndeplinită bineînțeles la fel de puțin.

S-a pus de aceea întrebarea dacă să se facă încercarea de a se dovedi ulterior adevărul celor afirmate în scrisori. Rezultatul unei verificări ulterioare ar fi fost însă – după cum mi s-a părut – de valoare îndoielnică în cazul nostru. Deoarece adesea este vorba despre amintiri legate de evenimente produse de mult, despre lucruri pe care le-au trăit tata, mama ori diferite alte rude sau despre trăiri cu o puternică încărcătură emoțională, ale căror redări obiective sunt oricum dificile. Totuși, mai jos se va mai explica de ce scrisorile sunt concludente și importante din punct de vedere științific, în ciuda acestor îngrădiri. – Trebuie arătat și că regula cerută la vremea lui de H. Driesch nu mai este privită în cadrul parapsihologiei ca absolut obligatorie, ci se împărtășește opinia că problema veridicității fiecărei relatări în parte nu mai este astăzi la fel de importantă ca, de exemplu, la sfârșitul secolului al XIX-lea, când această știință se afla încă la începuturi. În cartea sa, *Parapsychologie, ihre Ergebnisse und Probleme (Parapsihologia, rezultatele și problemele ei)*, H. Bender¹ scrie că dovada adusă de Rhine asupra capacităților paranormale

---

1. Bremen, 1954. Bender a fost profesor de parapsihologie la Universitatea Freiburg/Br.

Cuprins

<i>Prefață</i>	7
Materialul	11
<i>Colecția de scrisori</i>	11
<i>Utilitatea științifică a scrisorilor</i>	13
<i>Caracterul arhetipal al întâmplărilor</i>	20
Omul și întâmplarea	23
<i>Înzeestrarea pentru întâmplări „oculte”</i>	23
<i>Trăirea cu ajutorul simțurilor</i>	29
<i>Factorul destin în presimțiri și vise prevestitoare</i>	34
<i>Lămuririle date de inconștient, vise despre moarte</i>	52
Spiritele	63
<i>Spiritele luminoase</i>	65
<i>Spiritele albe</i>	92
<i>Făptura fantomatică a „femeii albe”</i>	101
<i>Însoțitorul morților și omulețul-spirit</i>	125
<i>Relativitatea timpului și spațiului în inconștient</i>	139
<i>Spiritele nemântuite</i>	151
<i>Spirite fără cap și chip</i>	159
<i>Promisiunea nerespectată</i>	165
<i>Fenomene de dedublare</i>	175
<i>a) Dublul (Alter ego-ul)</i>	175
<i>b) „Vardøgr”</i>	188
<i>c) Călătoria sufletelor</i>	191

<i>Spirite a căror formă nu se deosebește de cea a omului viu</i>	192
<i>„Apropierea“ spiritelor morților. Teoria kantiană a spiritelor</i> . . .	198
Fenomene sincronistice, vise prevestitoare, presimțiri, clarviziuni, „vestirea“ etc.	209
<i>Rânduirea ingenioasă</i>	209
<i>Arhetipul ordonator</i>	217
<i>Exemple</i>	224
Clarviziunea animalelor	247
Erori și povești cu fantome	252
<i>Postfață</i>	259
<i>Indice de nume</i>	261